

ARXIU / EFE

Execució amb injecció letal. El còctel letal que s'aplica als condemnats costa poc més de 86 dòlars.

Estats Units d'Amèrica

Darrere l'Estàtua de la Llibertat que s'alça a Nova York hi ha una realitat ben amarga: el sistema judicial dels Estats Units continua empresonant la població marginada i les minories en una proporció impensable en cap altra democràcia occidental.

"Aquests darrers dinou anys, el cas del senyor Graham ha estat revisat més de vint vegades. Trentatres jutges han escoltat el cas. [...] Gary Graham ha tingut un accés just als tribunals d'apel·lació. Per tot plegat, considero que s'ha fet justícia". Amb aquestes paraules s'acabava el comunicat que el 22 de juny va signar el governador de Texas i actual candidat a president, George W. Bush, donant via lliure a l'execució del cent trenta-

cinquè condemnat a mort d'aquest estat des que va assumir el càrrec, fa sis anys. El cas Graham ha coincidit en plena campanya per la Casa Blanca, cosa que no ha debilitat el pols del fill de l'ex-president George Bush a l'hora de signar la sentència. Com la majoria de polítics nord-americans, sap que la defensa aferrissada de la pena de mort no minva gens les seves possibilitats electorals.

Allò que és agosarat per a un candidat és qüestionar un dels pi-

lars de l'Amèrica neoconservadora configurada per Reagan els anys 80. Clinton mateix va tastar els efectes de suavitzar les actituds sobre la pena de mort a la seva Arkansas natal, on va perdre el càrrec de governador per haver promogut la commutació de sentències de mort. Més fresca en la memòria hi ha encara la campanya pro abolicionista del demòcrata Michael Dukakis, escombrat per George Bush de la cursa presidencial el 1988. Al Gore ha pres

bona nota de les relliscades del passat i defensa el càstig suprem, tot i que aquests últims mesos ha expressat preocupació pel "gran nombre d'errors comesos".

Un sistema que grinyola. La inquietud de Gore és compartida cada dia per més nord-americans, que comproven amb estupor les moltes revisions de sentències que fan sortir del corredor de la mort desenes de reus. Un estudi de la Universitat de Columbia indica que del 1973 al 1995 un 68% de penes revisades pels tribunals estatals i federals contenien "greus errors". Les xifres, juntament amb les esgarrioses imatges de patiments injustificats en les execucions, han començat a minar el suport incontestat a la pena capital. Segons les estadístiques, el 80% de partidaris d'aquesta pena han caigut darrerament al 66%, el nivell més baix d'aquestes dues últimes dècades, i els primers fruits d'aquesta reflexió no han trigat a madurar. Aquest juny proppassat, l'estat de Maryland va commutar la pena de mort per la de cadena perpètua a Eugene Colvin-El; George W. Bush va acceptar, en un gest molt poc usual en ell, que Ricky Nolen McGinn pogués passar proves d'ADN per demostrar la seva innocència abans de rebre la injecció letal; i l'estat de Nou Hampshire, conservador, va aprovar una moratòria, vetada en última instància per la governadora demòcrata. Les sentències capitals també topen amb acusacions de racisme. Un 35% dels més de 600 executats des del 1976 són afroamericans, xifra desproporcionada, si tenim en compte que la població negra representa el 12,5% del total (vegeu gràfic). Tot i l'evidència, una bona part de l'opinió pública continua defensant un sistema de càstig que, ves per on, situa els EUA, juntament amb països com la Xina, l'Iran, el Congo, l'Aràbia Saudita i l'Afganistan, al capdamunt de les estadístiques.

Vers la 'tolerància zero'. La llei del talió no és sinó l'arrel d'un problema més complex de la societat nord-americana. Als EUA hi

ha entre reixes més de dos milions de persones, menors de setze anys i malalts mentals inclosos. Això representa un índex de reclusió de 645 presos per 100.000 habitants (1997), que és de sis a deu vegades superior a l' europeu i, fins i tot, al dels pitjors temps de l'*apartheid* sud-africà. Si hi sumem la població controlada pel sistema judicial (llibertat condicional o vigilada), la xifra puja als 5,4 milions de nord-americans condemnats, val a dir: un 5% dels homes de més de divuit anys i un 20% dels adults afroamericans.

En l'origen de l'escalada penalista nord-americana, hi té molt a veure la crisi social i l'esclat del consum de *crack* dels anys 70. Els presidents republicans Ronald Re-

agan (1984) considera que és l'excessiva generositat de les polítiques d'ajuda als més necessitats la causa principal de l'augment de la pobresa al país, perquè, suposadament, beneficia la inactivitat i la "degeneració" de les classes populars.

El creixement de les desigualtats, l'exaltació de la llei i l'ordre i l'enduriment de les penes ha aconseguit, en vint anys de governs conservadors i neoliberals, d'arraconar les polítiques de discriminació positiva en favor de les minories i de les classes més pobres. En nom de la inseguretat, fomentada pels grans mitjans de comunicació que apoluguen i magnifiquen la violència, tant l'administració republicana com la de-

Un estudi de la Universitat de Columbia diu que del 1973 al 1995 un 68% de penes revisades pels tribunals contenien 'greus errors'.

agan i George Bush van posar fi a l'estat assistencial, que pretenia reduir les desigualtats socials, i va optar per la lluita policíaca, val a dir per la "tolerància zero" a les infraccions de la llei. L'estat social va esdevenir un estat penal, amb la conseqüència que les presons s'han omplert amb la població més desafavorida socialment, víctima de la desocupació i de la precarietat laboral. "Amèrica ha optat per criminalitzar la misèria com a complement de la inseguretat salarial i social", diu el sociòleg de la Universitat de Berkeley Loïc Wacquant a *Les prisons de la misère* (1999). La croada contra l'estat providència va tenir el suport d'una sèrie de *think tanks* neoconservadors, amb Charles Murray al capdavant. La seva obra (*Losing*

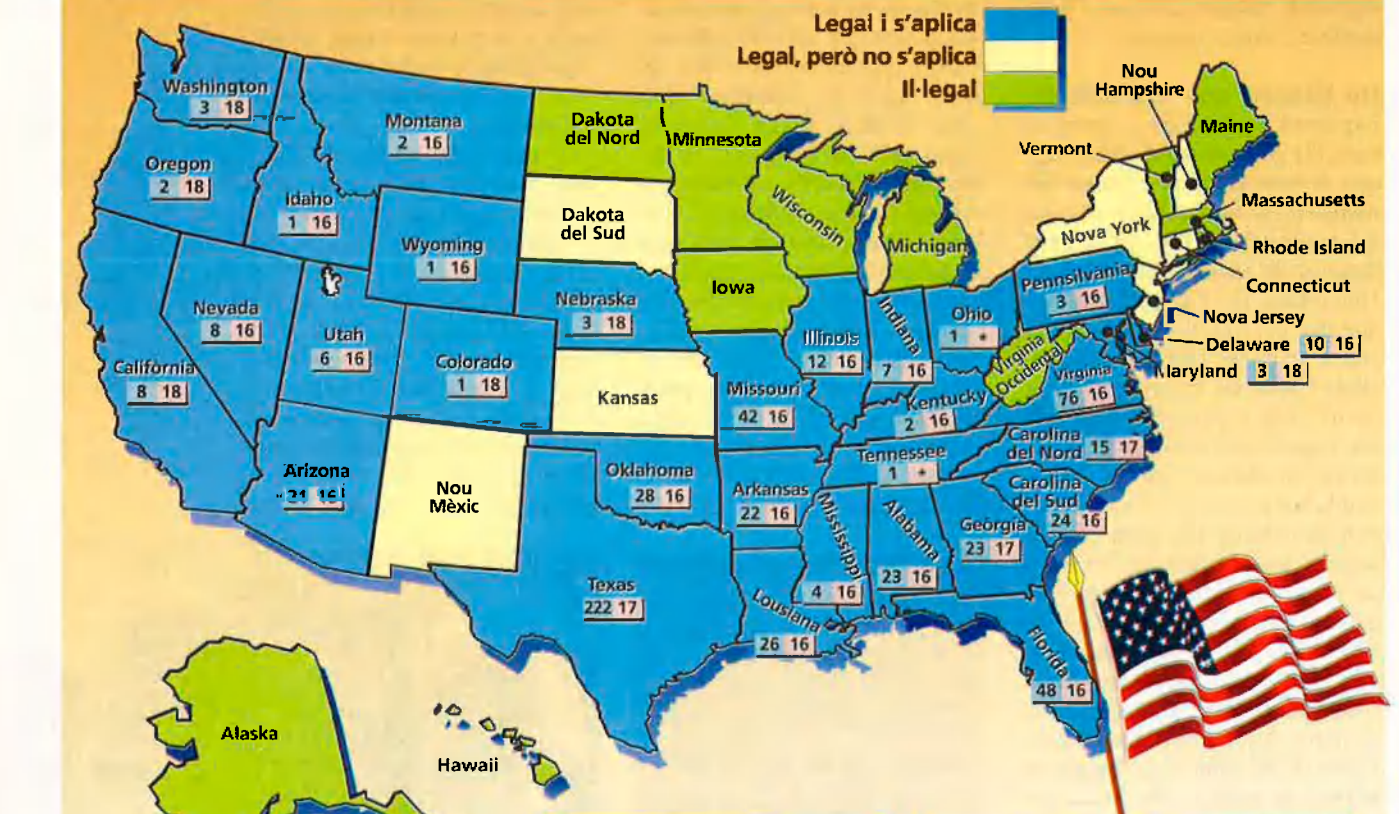
mòcrata han tendit a criminalitzar les classes considerades perilloses amb el vist-i-plau d'una àmplia capa de la població acomodada, cada dia més convençuda de la necessitat de protegir-se, malgrat la contínua baixa de denúncies. Contràriament a allò que suggereix a la majoria de nord-americans el mot "delinqüència" (assassí, violador, segrestador...), 87 de cada 100 detencions dels EUA tenen relació amb delictes no violents. Una por irracional sustenta també la petició social de més presons, vistes sovint com l'únic mètode vàlid de controlar la criminalitat. Al costat de la percepció social de "manca de seguretat" al carrer, l'administració s'ha afanyat a endurir la legislació amb la reducció de l'edat penal (divuit estats

Manifestació en contra de la pena de mort a Austin. Hi ha multinacionals nord-americanes que utilitzen mà d'obra reclusa. Segons alguns presos, Microsoft empaquetà una part del Windows 95 en centres penitenciaris de l'estat de Washington.

ARXIU / EFE

MIQUEL BENÍTEZ

La pena de mort i el sistema penitenciari als EUA

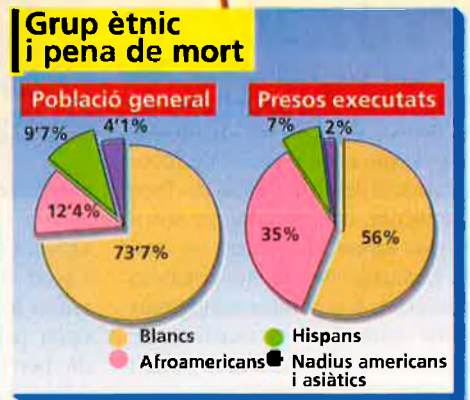
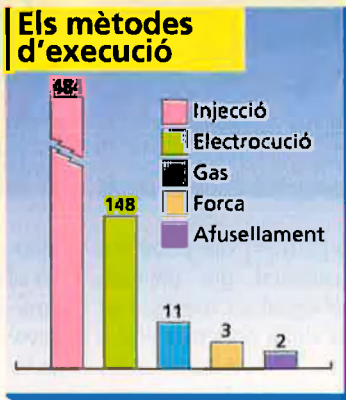
A B | **A:** Nombre d'execucions des de 1976
B: Edat a partir de la qual hom pot ser condemnat a mort.
 *: No hi ha límit

Nota: Les illes Samoa, l'illa de Guam, Puerto Rico i les Illes Verges no apliquen la pena de mort.

Nombre de detinguts als corredors de la mort (1 de gener de 2000): 6.652 persones.
 Execucions als EUA des de 1976: 648 persones.

Adreça amb xifres més actualitzades sobre la pena de mort als EUA:
<http://www.smu.edu/~deathpen>

Font: 'Libération'-DPIC, MC I AB

permeten de condemnar a mort menors de setze anys) i amb la imposició de penes més dures.

Califòrnia, de llarg l'estat de la Unió amb més presos per càpita, va adoptar fa pocs anys en referèndum l'anomenada *Three Strikes Law*, una llei que permet de condemnar automàticament a cadena perpètua tothom que hagi reincidit tres vegades en un delicte. Els dos primers anys d'aplicació dues-centes persones hagueren de purgar amb cadena perpè-

tua la possessió de marihuana: el doble dels reclusos condemnats, sota la mateixa llei, per assassinat, violació i robatori junts. Segons càlculs independents, cada cadena perpètua costa al contribuent californià 1,5 milions de dòlars, un pes que a terme mitjà pot resultar insuportable a una administració que aquests últims deu anys ha construït vint presons i només un campus universitari. El pressupost anual de l'estat dedicat a presons (5.600 milions de dòlars) va do-

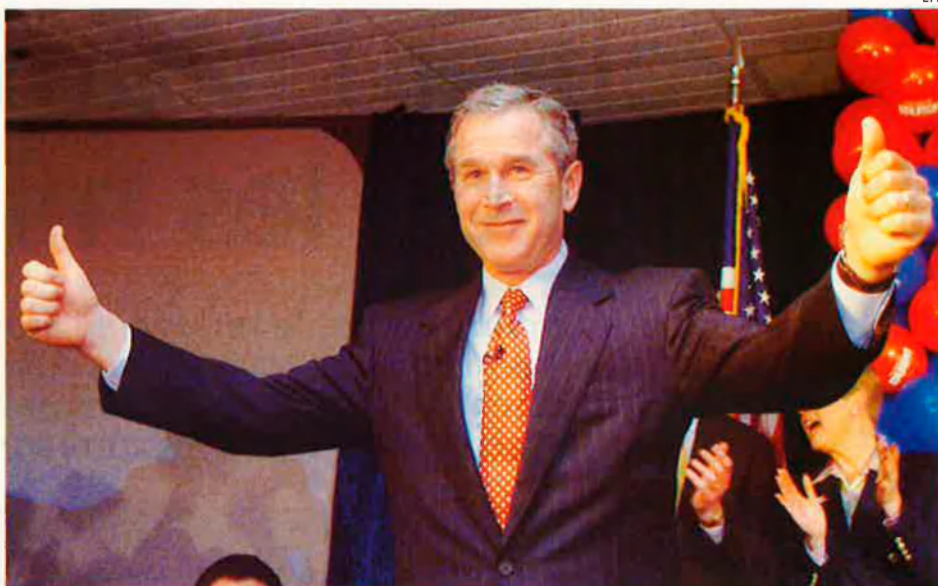
blar l'any passat la mitjana de creixement, a costa de les despeses d'educació superior (4.300 milions).

Els excessos en l'aplicació de la justícia no són pas exclusius de la costa oest. Al conjunt dels EUA l'augment de la població reclusa ha estat el tret dominant d'aquest final de segle. "L'atròfia de l'estat social ha portat la hipertròfia de l'estat penal", en paraules de Wacquant. La resposta neoconservadora a la revolta afroamericana

i antimilitarista dels 70 té un reflex en xifres: després de dècades de reducció constant, la població reclusa del 1973 (380.000) s'ha via triplicat al cap de quinze anys, un salt que no té comparació en cap altra societat democràtica, i que no s'ha d'atribuir exclusivament als mandats republicans; de fet, sota la presidència de Bill Clinton s'han construït més de 200 presons federals i s'han creat 100.000 places públiques als presidis.

Una màquina de fer diners.

El creixement de la indústria penitenciària dels EUA també té unes profundes arrels econòmiques. A banda la funció estrictament repressiva, el sistema judicial nord-americà ha generat un seguit de negocis lucratius. D'una banda, com demostren els treballs de Bruce Western i Katherine Beckett, es calcula que durant els anys noranta els presos han fet baixar d'un punt a dos la desocupació global del país. "L'empresonament ha reduït la taxa de desocupació, però el manteniment d'aquesta situació dependrà de l'expansió ininterrompuda del sistema penal actual", afirmen. D'una altra, l'actual legislació nord-americana afavoreix el treball dels reclusos, en condicions laborals molt interessants per a les multinacionals. Companyies com Microsoft, Pierre Cardin, IBM, TWA, Motorola, Revlon, Compaq i Chevron han agafat mà d'obra carcerària per abaratir costos, tot i el temor de possibles boicots. L'estat americà té, paral·lelament, una "indústria penitenciària federal", dita Unicor, que dona feina a 20.000 presos que cullen cotó al sud del país o que fabriquen mobles. A Califòrnia, per exemple, totes les institucions governamentals: administració, escoles, hospitals, biblioteques tenen l'obligació de comprar productes muntats a les presons, sovint de més baixa qualitat i més cars. La presonera política Linda Evans conclou: "Per a les firmes privades, la mà d'obra reclusa és una mina. Sense vagues ni sindicats, sense seguretat social ni aco-

**L. Evans, presa:
"La mà d'obra
reclusa és una
mina. Sense
vagues ni sindicats,
ni seguretat social
ni barreres
lingüístiques."**

miadaments, i sense barreres lingüístiques".

El veritable pastís de les presons als EUA es va començar a cuinar el 1983, sota els auspicis de l'administració Reagan. Es van obrir a Texas centres de detenció privats, que és tant com dir gestionats per empreses no dependents del govern federal o estatal. D'aquella primera experiència, en va néixer Corrections Corporation of America (CCA), la principal multinacional dedicada al sector penitenciari, juntament amb Wakenhut Corrections Corporation (WCC) i una quinzena de companyies més. CCA, finançada en un primer moment amb diners lligats a Kentucky Fried Chicken, controla la meitat dels 100.000 llits de reclusos que hi ha en mans privades. Això significa 78 centres de

detenció als EUA, Puerto Rico, Austràlia i la Gran Bretanya. WCC, per la seva banda, gestiona 30.424 llits en 46 correccionals. Tot i que el principal argument de la privatització de presons (estalviar diners al contribuent) s'esvaeix cada any en vista de les milionàries despeses indirectes que costen a l'administració, els centres privats són un dels negocis emergents més rendibles. Ho demostra l'evolució a l'alça que tenen a Wall Street les empreses capdavanteres del sector que hi cotitzen.

En aquesta indústria llaminera, també hi suquen un seguit de subsectors, des de gabinets d'arquitectes dedicats a la planificació de presons fins a empreses de tècnica i indústria militar. Perquè, al capdavall, fer presons és com construir hotels que s'ompliran de gom a gom fins a final de segle. Christian Parenti, autor de llibres i documentals sobre la seguretat als EUA, diu que la sortida d'aquest atzucac està en la paraula "menys": "Cal menys policia, menys empresonaments, condemnes menys llargues, menys lleis sobre comportaments individuals i menys relats obsessius sobre crims esfereïdors als mitjans de comunicació". Una solució senzilla, si no fos que toca un dels fonaments de la idiosincràsia nord-americana.

El sistema judicial de Texas, sota els auspicis del governador George W. Bush, s'ha guanyat el títol de 'màquina de matar'. Des que va pujar al càrrec, Bush ha signat una execució cada dues setmanes.

Albert Balanzà / Martí Crespo